

Белых Оксана, Близнюк Людмила. Лингвостилистические особенности художественных сказок Корнелии Функе. В научной статье освещены лингвостилистические особенности литературных сказок современной немецкой писательницы Корнелии Функе. Сначала было сделано краткий обзор исторического развития исследований сказок в Германии, тогда обнаружено, описано и проанализировано лингвостилистические особенности исследуемых литературных сказок.

С проведенной научной разведки можно сделать вывод, что арсенал оформления рассматриваемых сказок чрезвычайно богат и не ограничивается описанными выше примерами. Стилистические методы и средства выражения различных уровней переплетаются между собой, что гарантирует получение читателем или слушателем информации, которую пытается донести автор. Лингвистический анализ сказок Корнелии Функе свидетельствует о разнообразии и богатстве стилистических средств и методов. Все они служат для лучшего понимания чувств и эмоций автора. Они также могут передавать информацию об их социальном статусе, уровень ее образования, его отношение к другим людям и объектам. Особенность языка стиля произведений Корнелии Функе является средством реализации концепции индивидуального убеждения и отношений, раскрытие внутренних свойств художественных образов, символов. Языковая палитра проанализированных литературных сказок отражает общий художественный мир детей. Самым ярким примером лингвистического маркирования, на наш взгляд, является персонификация, сравнения и метафоры. Они, конечно, являются одним из тех средств, которые воздействуют на читателя и способствуют пониманию художественного текста.

Рассмотренные лингвостилистические особенности литературной сказки открывают новые перспективы для исследований, поскольку полученные результаты нужно проверить в литературных сказках других авторов, чтобы описать тенденции развития лингвостилистических особенностей в таком типе текстов.

Ключевые слова: сказки, художественные сказки, лингвостилистические особенности, языковой стиль, стилистические устройства, особенности лингвистического стиля.

УДК 81'33

Наталія Бобер

КОРПУСНИЙ ПІДХІД У КОНТЕКСТІ ДОСЛІДЖЕНЬ ПРИКЛАДНОЇ ЛІНГВІСТИКИ

У статті критично проаналізовано різні погляди науковців на проблему ролі й місця корпусних досліджень, за результатами яких представлено три принципові позиції стосовно оцінки, доцільності й перспективності корпусного підходу у прикладних дослідженнях: 1) радикально-скептичний, 2) помірковано-збалансований і 3) науково-перспективний. Наведено радикально-критичні погляди учених, зокрема Н. Хомського, які переконані в ненадійності корпусу як пошуково-дослідницької системи, котра зводиться до тривіального спостереження за великим обсягом даних, що “не є методом наукового пізнання і не може забезпечити ані успішне розв’язання пізнавальних і практичних проблем, ані накопичення нових знань”. Докладно схарактеризовано риторику скептиків корпусної лінгвістики, які, з одного боку, вважають, що тільки корпусні лінгвістичні дані призводять до певної фальсифікації результатів, а суто частотний підрахунок вживання слів не може бути надійним критерієм для висновків про особливості функціонування лінгвістичного об’єкта, а, з іншого, – не заперечують важливості і значимості цих методик опису мовних явищ. Представлено також кардинально протилежну позицію оптимістично налаштованих лінгвістів, які працюють у сфері корпусної лінгвістики, зокрема В. О. Плунгяна, що пов’язує важливість корпусних досліджень із створенням корпусних словників і корпусних граматик нового покоління, котрі сприятимуть докорінним змінам у царині лексикографії, у методиці навчання іноземних мов, у перекладознавстві. Виявлено переваги застосування корпусу в мовознавчих студіях, зокрема, об’єктивність, верифікованість, ефективність, репрезентативність. Постульовано, що корпус є теоретичним ресурсом і водночас інструментом для машинного перекладу, розпізнавання та синтезу мовлення, а також для розроблення програм, пов’язаних із уживанням мови в різних регістрах.

Ключові слова: корпусна лінгвістика, корпусний підхід, корпус як пошуково-дослідницька система та інструмент для машинного перекладу, корпусні словники, корпусні граматиками.

Постановка наукової проблеми та її значення. Процеси інформатизації сучасного світу, за словами О. Демської-Кульчицької, значно змінили його. Вся інформація, використовувана як у повсякденному житті, так і та, що потрібна для опанування мовами, знаходиться в електронному форматі, колишні друковані видання, зокрема й рукописи та музейні й архівні манускрипти, набули електронного кодування [2, с. 68]. У зв’язку з цим постало питання розроблення такої пошукової системи, яка б ефективно й мобільно змогла забезпечити потреби в опрацюванні

великих об'ємів різномірної інформації, а також у вибірці потрібної інформації [3, с. 51]. Однією з таких пошукових систем стали лінгвістичні корпуси текстів, оснащених як системою кодування, так і системою зручного пошуку інформації [там само].

Аналіз досліджень цієї проблеми. Наразі корпуси мов – це одночасно і база, і інструмент лінгвістичних досліджень, і обов'язковий формат представлення мовного знання слідом за традиційними граматиками і словниками [5].

Проте питання ролі й місця корпусних досліджень у сучасній науці є не до кінця визначеними, і, за спостереженнями О. О. Борискіної, не всі вчені однозначно переконані в ефективності корпусного підходу при дослідженні мовних явищ ..., а тому висловлюються сумніви в доцільності застосування корпусних методів у лінгвістичному описі і час від часу спостерігається навіть скептичне й радикальне ставлення до надійності такого джерела пошуку інформації, як корпус [1, с. 24].

На підтвердження окремих скептичних поглядів щодо корпусних досліджень науковець наводить вкрай радикальний – повне неприйняття корпусної лінгвістики Н. Хомським – і цитує з цього приводу його думки, висловлені в інтерв'ю 2004 р. “Corpus linguistics doesn't mean anything – Корпусна лінгвістика нічого не означає” [7]. Як вважає засновник генеративної лінгвістики, корпусний підхід зводиться до тривіального спостереження за великим обсягом даних, що “не є методом наукового пізнання і не може забезпечити ані успішне розв'язання пізнавальних і практичних проблем, ані накопичення нових знань” [7; 1, с. 24].

У зв'язку з цим дискусія навколо основного питання, що ж таке корпусний підхід як напрям прикладних досліджень: вимога часу або нова тимчасова тенденція в лінгвістичних студіях, є ще далекою від свого завершення. Така постановка проблеми зумовлює **актуальність** теми пропонованої статті, її своєчасність та перспективність.

Мета і завдання статті – критично проаналізувати погляди лінгвістів щодо доцільності корпусної лінгвістики та визначити магістральні вектори корпусного підходу в контексті досліджень прикладної лінгвістики.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Основними опонентами генеративістів щодо питань пізнавального потенціалу корпусних досліджень є представники корпусної лінгвістики, які визначають останню “як розділ прикладної лінгвістики, що розробляє загальні принципи побудови та використання лінгвістичних корпусів” (Н. П. Дарчук, О. Демська-Кульчицька, В. В. Жуковська, Є. А. Карпіловська та ін.).

Зарубіжні прибічники корпусної лінгвістики (Р. Baker, А. Hardie, Т. McEnergy) розглядають її і як теоретичну науку, і як методологію [8]. Обґрунтовуючи її статус як теоретичної доктрини зі сфери мовознавства, згадані дослідники зазначають, що вона має свій об'єкт дослідження (природну мову та її функціонування в усних і писемних висловленнях / текстах), який підлягає спостереженню за допомогою наукових статистичних методів. У методологічному плані корпусна лінгвістика ґрунтується на властивих їй принципах збирання, опрацювання, збереження та аналізу даних, які варіюються залежно від типу корпусу та його призначення, а також відповідно до конкретних завдань та сфери застосування [там само].

Попередній аналіз наукової літератури з цієї проблеми дає підстави припустити, що в сучасній науці сформувалися три підходи до оцінки функціональності й значущості корпусного підходу до вивчення мовних явищ: 1) радикально-скептичний, 2) помірковано-збалансований і 3) науково-перспективний.

У світовій науці, як зазначає О. О. Борискіна, дискусія точиться не навколо ставлення вчених до корпусу, а в підходах до роботи з цим лінгвістичним ресурсом [1, с. 24], в його надійності як пошукової системи.

Дослідниця у своїй роботі “Корпусное исследование языка: мода или необходимость?” зібрала різні погляди прибічників і опонентів, пов'язані з перспективністю й доцільністю корпусних досліджень загалом. Наведемо ключові їхні тези, але з власним аналізом і коментарями й аргументами відповідно до вище сформульованих у цій статті трьох підходів учених до проблематики корпусної лінгвістики.

Так, радикально налаштовані учені (F. Newmeyer, L. Prodromou, B. Seidlehofer, H. Widdowson та ін., серед яких і Н. Хомський та його колеги) переконані, за спостереженнями

О. О. Борискіної, що відсутні жодні підстави “говорити про перспективність наряду, в якого навіть немає власного УДК-класифікатора (позначенням якого часто є УДК 81’32 – “математична лінгвістика”). І вже навіть ця формальна ознака, як вони вважають, нівелює значимість корпусного вивчення мовних явищ. І другий аргумент їхнього радикалізму пов’язаний із недоцільністю надавати особливий статус дослідженням, виконаним за даними корпусу, оскільки лінгвіст в будь-якій сфері вивчення формує матеріал у вигляді картотеки. Це обов’язковий етап лінгвістичного наукового пошуку. Корпус, на їхнє переконання, є заміною слову картотека. Але з такою оцінкою корпусного підходу не згодна дослідниця, і ми цілком її підтримуємо. Вона пише про те, що в цьому випадку відбувається спекуляція поняттями, адже корпус (з розміткою та анотуванням) аж ніяк не можна порівнювати з механічною вибіркою матеріалу, якою є картотека як за масштабами і функціональністю, так і за дослідницькими можливостями [1, с. 25].

Для того, щоб аргументувати свою позицію, ми звернулися до ідеї укладання корпусів, яка показує, що ще наприкінці XIX століття з величезної кількості карток аутентичних прикладів, зібраних групою укладачів словників, був скомпільований знаменитий Оксфордський словник англійської мови (The Oxford English Dictionary). За кілька століть до цього були зібрані колекції текстів високого статусу, які зберігалися в бібліотеках і які вивчали як зразки риторики, стилю, граматики. Так, у XIII ст. зусиллями 500 монахів механічно створили перший конкорданс (список усіх слів тексту з вказівкою контекстів їхнього вживання) до латинського перекладу Біблії.

Відомий данський лінгвіст О. Есперсен (представник Копенгагенської школи структуралізму), який зібрав величезну колекцію (близько 300–400 тис.) прикладів незвичної вимови слів, граматичних форм та конструкцій речень, став би не просто прихильником корпусних методів дослідження, якби на той час були комп’ютери [12, с. 17–27], а запеклим опонентом радикальних висловлювань щодо недоцільності корпусного підходу для вивчення мовних явищ.

А оскільки ще існують такі радикальні настрої в лінгвістичному середовищі, то варто продовжувати проведення корпусних досліджень і демонструвати їхні переваги, розкривати нові можливості для аналізу мовних явищ і підсилювати експланаторність студій цього наряду прикладної лінгвістики.

Представники помірковано-збалансованого підходу до корпусних досліджень, до яких належить і Ю. Д. Апресян, вважають, що надмірне захоплення корпусними даними час від часу призводить до фальсифікації результатів і зловживання кількісними показниками [1, с. 25]. Суто частотний підрахунок вживання слів не може бути надійним критерієм тверджень про особливості функціонування лінгвістичного об’єкта. Проявам дилетантства у середовищі лінгвістів-корпусників почасти “сприяють” і донині не усталений термінологічний апарат і не відпрацьована методологія корпусних досліджень. Водночас учений вважає, що ці зауваження і застереження не применшують значимості корпусних технологій.

Які ще проблеми є загальними, що викликають не стільки критику, скільки занепокоєння в лінгвістичних колах, зокрема в осередках семантичної лінгвістичної школи, потребуючи термінового вивчення і надання обґрунтованих відповідей на вказані зауваження?

По-перше, робота з корпусами передбачає ознайомлення з основами ІТ-термінології, з набуттям навичок пошукового запиту та вміннями застосовувати методи кількісного та статистичного опрацювання інформації. Саме недосконалість пошукового інструментарію ускладнює роботу з корпусними даними, оскільки пошук за запитом видає сотні й навіть тисячі результатів (контекстів слововживання), які фізично неможливо опрацювати в обмежений час. Це провокує “скептиків” критично ставитися до припущень прихильників корпусних технологій у тому, що останні заощаджують час, а пошукова система сприяє розв’язанню проблем будови та розвитку мови [1, с. 25].

Ще одна скептична критика корпусного підходу полягає в тому, що процес компіляції текстів, а потім вилучення з них слів “деконтекстуалізує мову, оскільки позбавляє її контексту” [20], а також видаляє мову з етнографії комунікації. Проте дослідження на матеріалі корпусів, наприклад, “сполучуваність ключових слів у контексті (KWIC)”, “контекст у вживанні номіналізаційного суфікса *ness*” [14, с. 35] та ін. дають підстави для спростування цих тверджень.

Саме такі контексти вживання слів, афіксальних морфем тощо допоможуть об'єктивно виявити внутрішню будову конкретної мови.

Подібна скептична критика корпусних досліджень була також пов'язана з недосконалою методикою обробки текстів “згори вниз” без урахування загального дискурсу [19] і навіть більше – є такі фрагменти тексту, яких навіть конкордандер не може досягти [13, с. 71]. Це, зокрема, такі аспекти макроструктури тексту, як текстові рухи, тобто одиниці тексту, що виконують специфічну текстову функцію.

Тим не менше останніми роками саме науковому вивченню способів опрацювання текстів спеціалісти у сфері корпусної лінгвістики стали приділяти найбільшу увагу [9; 10]. Вони обґрунтували концепцію, в основі якої лежить підхід “згори вниз”; згідно з ним спершу визначаються функціональні компоненти конкретного жанру, а потім всі тексти в корпусі аналізують з погляду цих компонентів. І, навпаки, текстові компоненти впливають з аналізу корпусів за підходом “знизу вгору”, а потім дискурсну організацію окремих текстів аналізують з позицій лінгвістично релевантних текстових категорій.

Грунтовні відповіді на радикальні й скептичні настрої намагалися дати представники науково-перспективного підходу в корпусній лінгвістиці у рамках міжнародної наукової конференції “Корпусная лингвистика” та Міжнародної наукової конференції “Диалог”, де основним завданням було обговорення питання вдосконалення пошукових систем і методів запиту інформації.

Палким прихильником корпусно-орієнтованої прикладної лінгвістики є В. А. Плунгян, який разом зі своїми колегами переконаний у тому, що сучасне дослідження мови не може здійснюватися поза лінгвістикою корпусів [6].

На користь цих тверджень у працях багатьох лінгвістів (Д. Байбер, А. П. Гладкова, Дж. Синклер, В. Тойберт та ін.) наведені досить вагомі аргументи. У статті “Корпусний підхід у сучасній лінгвістиці: перспективи і можливості застосування” І. В. Мейзерська, вказує на переваги застосування корпусу в мовознавчих студіях, цитуючи Я. Свартвіка. На його думку, до таких належить, передовсім, об'єктивність, верифікованість, ефективність у вивченні мовних варіантів, діалектів, стилів, а також історичних порівнянь; можливість виявлення частоти слововживань, репрезентативність. Окрім того, учений зазначає, що корпус є теоретичним ресурсом і водночас інструментом для машинного перекладу, розпізнавання та синтезу мовлення, а також для розроблення програм, пов'язаних із уживанням мови [4, с. 54; 18, с. 7].

Крім того, на матеріалах корпусів можна вивчати та інтерпретувати як частотні явища, так і okazionalні. Зіставляючи й аналізуючи дані, отримані за допомогою різних корпусів, можна встановити мовну варіативність та закономірності мовних змін, прогнозувати подальший розвиток досліджуваного явища тощо.

Корпусний підхід, на думку В. О. Плунгяна, робить результати більш емпірично релевантними. Учений припускає, що принципова новизна результатів корпусних досліджень дає підстави для опису корпусних словників і корпусних граматик нового покоління, укладених і верифікованих саме стосовно конкретного фіксованого корпусу. Корпусний характер словників і граматик підвищує їх надійність і верифікацію, дозволяє уникнути суб'єктивності та неповноти. А створення аналізаторів та спеціалізованих словників для автоматизованої розмітки корпусу (морфологічної, синтаксичної, тематичної) технологічно можливе лише в рамках корпусної лінгвістики [1, с. 27].

Ці останні переваги корпусних досліджень свідчать про те, що за останні роки відбулися докорінні зміни в царині лексикографії. Як твердить В. О. Плунгян, вже окреслені контури нового моделювання мови, яка в багатьох суттєвих відношеннях відрізняється від звичних моделей, що склалися в останній чверті XX століття [5, с. 7–20]. Ці зміни стали настільки радикальними, що їх часто описують як революційні.

Наразі корпусний підхід до вивчення мови змінив уявлення лінгвістів про мову. Так що ж таке лінгвістичний корпус? Як правило, лінгвістичним корпусом називають сукупність текстів, зібраних згідно з визначеними принципами, розташованих за певним стандартом і забезпечених спеціалізованою пошуковою системою.

Зарубіжні представники корпусної лінгвістики загалом розуміють корпус як дослідницьку сферу [7], де сукупність текстів зібрана разом для лінгвістичного аналізу. Корпусна лінгвістика має вже потужні школи за кордоном у Ланкастері, Бірмінгемі, Ноттінгемі й Аризоні, а також власні спеціальні академічні журнали (наприклад, у перекладі “Міжнародний журнал з корпусної лінгвістики”, “Корпусна лінгвістика” і “Лінгвістична теорія”).

Деякі уточнення щодо визначення лінгвістичного корпусу наявні в роботах інших зарубіжних авторів (McEnery & Hardie), які під ним розуміють набір машиночитаних текстів, що є надійною основою для вивчення певних дослідницьких питань [14, с. 1]. Головне дискусійне питання при цьому, на їхню думку, пов'язане з тим, чи дозволяє корпус вивчати мовні явища в діячості, чи лише наявні тексти для аналізу мови у синхронії. Відповідь на це питання лежить у площині конкретного корпусу і мети його укладання.

Концептуальною ідеєю будь-яких корпусів є принципова ідеологія їхнього укладання на основі текстів, а не окремих слів, оскільки “досвід навколишнього світу значною мірою є текстовим опосередкованим досвідом, і, з огляду на таке припущення, люди живуть у світі текстів” [14, с. 230]. Виходячи з цього, корпусний підхід порушує революційне питання щодо перегляду статусу слова як основної одиниці мови. І незважаючи на те, що корпусний підхід ґрунтується на створенні принципів укладання текстів та їхній розмітці, а не на окремих словах, ключовим питанням цього підходу є здатність корпусу надавати лінгвістові можливість вимірювати частоту певних слів і фраз, визначати способи їхньої сполучуваності, стилістичні реєстри окремих слів тощо.

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Підбиваючи підсумок викладених положень щодо корпусного підходу у прикладних дослідженнях, зазначимо, що в лінгвістиці сформувалися три наукові позиції щодо його оцінки, доцільності й перспективності: 1) радикально-скептична, 2) помірковано-збалансована і 3) науково-перспективна. Представники першого підходу переконані в ненадійності корпусу як пошуково-дослідницької системи. Скептики, з одного боку, вважають, що лише тільки корпусні лінгвістичні дані призводять до певної фальсифікації результатів, а суто частотний підрахунок вживання слів не може бути надійним критерієм тверджень про особливості функціонування лінгвістичного об'єкта, а, з іншого, не заперечують все ж таки важливість і значимість цих методик опису мовних явищ. Кардинально протилежною є позиція оптимістично налаштованих лінгвістів, які працюють у сфері корпусної лінгвістики і пов'язують важливість корпусних досліджень із створенням корпусних словників і корпусних граматик нового покоління, що сприятимуть докорінним змінам у царині лексикографії та інших сферах міждисциплінарної лінгвістики.

Перспективами подальших досліджень є аналіз концепції укладання Британського національного корпусу (The British National Corpus, BNC) та досліджень, виконаних на його матеріалі.

Джерела та література

1. Борискина О. О. Корпусное исследование языка: мода или необходимость? / О. О. Борискина // Вестник ВГУ. Серия : Лингвистика и межкультурная коммуникация. – 2015. – № 3. – С. 24–27.
2. Демська-Кульчицька О. Основи національного корпусу української мови : [монографія] / Оріся Демська-Кульчицька. – К. : Інститут української мови НАНУ, 2005. – 219 с.
3. Кривенко Г. Л. Корпусні дослідження дискурсу: становлення, стан і перспективи / Г. Л. Кривенко // Вісник КНЛУ. Серія : Філологія. – 2017. – Т. 20. – № 1. – С. 51–63.
4. Мейзерська І. В. Корпусний підхід у сучасній лінгвістиці: перспективи і можливості застосування / І. В. Мейзерська // Науковий вісник кафедри Юнеско. Серія : Філологія. Педагогіка. Психологія. – К. : КНЛУ, 2014. – Вип. 28. – С. 53–58.
5. Плунгян В. А. Корпус как инструмент и как идеология: О некоторых уроках современной корпусной лингвистики / В. А. Плунгян // Русский язык в научном освещении. – 2008. – № 2 (16). – С. 7–20.
6. Плунгян В. А. Почему современная лингвистика должна быть лингвистикой корпусов. Лекция, прочитанная в рамках проекта “Публичные лекции” / В. А. Плунгян. – Режим доступа : <http://polit.ru/article/2009/10/23/corpus/>
7. Andor J. The master and his performance : an interview with Noam Chomsky / J. Andor // Intercultural Pragmatics 1–1. – 2004. – P. 93–111.
8. Baker P. A Glossary of Corpus Linguistics / P. Baker, A. Hardie, T. McEnery. – Edinburgh : Edinburgh University Press, 2006. – 187 p.

9. Biber D. *Corpus Linguistics: Investigating Language Structure and Use* / D. Biber; S. Conrad, R. Reppen. – Cambridge : CUP, 1998. – 214 p.
10. Flowerdew L. A Combined corpus and systemic-functional analysis of the Problem-Solution pattern in a student and professional corpus of technical writing / L. Flowerdew // *TESOL Quarterly*. – 2003. – 37 (3). – P. 489–511.
11. Flowerdew L. An integration of corpus-based and genre-based approaches to text analysis in EAP/ESP: Countering criticisms against corpus-based methodologies” / L. Flowerdew // *English for Specific Purposes*. – 2005. – 24 (3). – P. 321–332.
12. Johansson S. Using corpora: from learning to research / S. Johansson; [Hidalgo E., Quereda L., Santana J. (eds.)] // *Corpora in the Foreign Language Classroom: Selected papers from the Sixth International Conference on Teaching and Language Corpora (TaLC 6)*. – Amsterdam : Rodopi, 2007. – P. 17–27.
13. Kaltenbeck G. Computer corpora and the language classroom: On the potential and limitations of computer corpora in language teaching / G. Kaltenbeck, B. Mehlmauer-Larcher // *ReCALL*. – 2005. – 17 (1). – P. 65–84.
14. McEnery T. *Corpus Linguistics: Method, theory and practice* [Electronic Resource] / T. McEnery, A. Hardie // Support website for *Corpus Linguistics: Method, theory and practice*. – Cambridge : Cambridge University Press. 2012. – Mode of access : <http://corpora.lancs.ac.uk/clmtp>
15. Newmeyer F. J. Grammar is grammar and usage is usage / F. J. Newmeyer // *Language*. – 2003. – 79 (4). – P. 682–707.
16. Prodromou L. Corpora: the real thing? / L. Prodromou // *English Teaching Professional*. – 1997. – 5. – P. 2–6.
17. Seidlhofer B. *Controversies in applied linguistics* / B. Seidlhofer. – Oxford : Oxford University Press, 2003. – P. 77–123.
18. Svartvik J. *Corpus Linguistics Comes of Age* / J. Svartvik // *Directions in Corpus Linguistics: Proceedings of Nobel Symposium 82*. – Berlin : Mouton de Gruyter, 1992. – P. 5–21.
19. Swales J. M. *Integrated and fragmented worlds* / J.M. Swales // *Academic discourse* / [ed J. Flowerdew]. – [Originally published in 2002 by Pearson Education Limited]. – London; New York : Routledge, 2013. – P. 150–164.
20. Widdowson H. *Critical practices: on representation and the interpretation of text* / H. Widdowson // *Discourse and social life* / [eds S. Sarangi, M. Coulthard]. – New York : Longman, 2000. – P. 155–169.

References

1. Boriskina, O. O. 2015. “Korpusnoe issledovanie yazyka: moda ili neobkhodimost?” *Vestnik VGU. Seriya: Lingvistika i mezhkulturnaia kommunikatsiia*, 3: 24–27.
2. Denska-Kulchytska, O. 2005. *Osnovy natsionalnoho korpusu ukraïnskoi movy*. K.: Instytut ukraïnskoi movy NANU.
3. Kryvenko, H. L. 2017. “Korpusni doslidzhennia dyskursu: stanovlennia, stan i perspektyvy”. *Visnyk KNU. Seriya Filolohiia*, 20(1): 51–63.
4. Meyzerska, I. V. 2014. “Korpusnyi pidkhid u suchasnyi lingvistytsi: perspektyvy i mozhlyvosti zastosuvannia”. *Naukovyi visnyk kafedry Yunesko. Seriya Filolohiia. Pedagogika. Psykholohiia*, 28: 53–58.
5. Plungyan, V. A. 2008. “Korpus kak instrument i kak ideologiia: o nekotorykh urokakh sovremennoi korpusnoi lingvistiki”. *Russkiy yazyk v nauchnom osveshchenii*, 2(16): 7–20.
6. Plungyan, V. A. *Pochemu sovremennaiia lingvistika dolzhna byt lingvistikoï korpusov. Lektsiia, pročitannaia v ramkakh proyekta “Publichnye leksii”*. URL: <http://polit.ru/article/2009/10/23/corpus/>
7. Andor, J. 2004. “The master and his performance: an interview with Noam Chomsky”. *Intercultural Pragmatics* 1–1, 93–111.
8. Baker, P., and Hardie, A., and McEnery, T. 2006. *A Glossary of Corpus Linguistics*. Edinburgh: Edinburgh University Press.
9. Biber, D. 1998. *Corpus Linguistics: Investigating Language Structure and Use*. Cambridge: CUP.
10. Flowerdew, L. 2003. A combined corpus and systemic-functional analysis of the problem-solution pattern in a student and professional corpus of technical writing, 37(3): 489–511.
11. Flowerdew, L. 2005. “An integration of corpus-based and genre-based approaches to text analysis in EAP/ESP: Countering criticisms against corpus-based methodologies”. *English for Specific Purposes*, 24(3): 321–332.
12. Johansson, S. 2007. “Using corpora: from learning to research”. *Corpora in the Foreign Language Classroom: Selected papers from the Sixth International Conference on Teaching and Language Corpora (TaLC 6)*, 17–27.
13. Kaltenbeck G., and Mehlmauer-Larcher B. 2005. *Computer corpora and the language classroom: On the potential and limitations of computer corpora in language teaching*, 17(1): 65–84.
14. McEnery T., Hardie A. 2012. “Corpus Linguistics: method, theory and practice”. *Support website for Corpus Linguistics: Method, theory and practice*. Cambridge: Cambridge University Press. URL: <http://corpora.lancs.ac.uk/clmtp>
15. Newmeyer, F. J. 2003. “Grammar is grammar and usage is usage”. *Language*, 79(4): 682–707.
16. Prodromou, L. 1997. “Corpora: the real thing?”. *English Teaching Professional*, 5: 2–6.
17. Seidlhofer, B. 2003. *Controversies in applied linguistics*, 77–123. Oxford: Oxford University Press..
18. Svartvik, J. 1992. “Corpus Linguistics Comes of Age”. *Directions in Corpus Linguistics: Proceedings of Nobel Symposium 82*. 5–21. Berlin: Mouton de Gruyter.
19. Swales, J. M. 2013. “Integrated and fragmented worlds”. *Academic discourse*, editrd J. Flowerdew, 150–164. London; New York: Routledge.
20. Widdowson, H. 2000. “Critical practices: on representation and the interpretation of text”. *Discourse and social life*, 155–169. New York: Longman.

Бобёр Наталья. Корпусный подход в контексте исследований прикладной лингвистики. В статье представлен критический анализ различных взглядов ученых на проблему роли и места корпусных исследований, по результатам которых сформулированы три принципиальные их позиции по поводу оценки, целесообразности и перспективности корпусного подхода в прикладных исследованиях: 1) радикально-скептический, 2) умеренно-сбалансированный и 3) научно-перспективный. Приведены радикально-критические взгляды ученых, в частности Н. Хомского, которые убеждены в ненадежности корпуса как поисково-исследовательской системы, так как она сводится к тривиальному наблюдению за большим объемом данных, и “не является методом научного познания и не может обеспечить ни успешное решение познавательных и практических проблем, ни накопления новых знаний”. Детально рассмотрена риторика скептиков корпусной лингвистики, которые, с одной стороны, считают, что только лишь корпусные лингвистические данные приводят к определенной фальсификации результатов, а сугубо частотный подсчет употребления слов не может быть надежным критерием утверждений об особенностях функционирования лингвистического объекта, а с другой, все же не отрицают важность и значимость этих методик обработки языковых явлений. Представлена и кардинально противоположная позиция оптимистически настроенных лингвистов, работающих в сфере корпусной лингвистики, в частности В. А. Плунгяна, который связывает важность корпусных исследований с разработкой корпусных словарей и корпусных грамматик нового поколения, способствующих коренным изменениям в области лексикографии, в сфере методик обучения иностранных языков, в переводоведении. Выявлены преимущества применения корпуса в лингвистических студиях, в частности, объективность, верификация, эффективность, репрезентативность. Обоснованы аргументы о том, что корпус является теоретическим ресурсом и одновременно инструментом для машинного перевода, распознавания и синтеза речи, а также для разработки программ, связанных с употреблением языка в различных регистрах.

Ключевые слова: корпусная лингвистика, корпусный подход, корпус как поисково-исследовательская система и инструмент для машинного перевода, корпусные словари, корпусная грамматика.

Bober Nataliia. Corpus Approach in the Context of Applied Linguistics Research. In the article the critical analysis of the various views of scientists on the role and place of corpus studies have been represented. Based on their results, three principal positions have been presented concerning assessment, expediency and prospects of the corpus approach in applied research: 1) radical and sceptical, 2) moderate and balanced and 3) scientific and prospective. The radical and critical views of scientists have been given, in particular N. Chomsky's, who are convinced of the unreliability of the corpus as a search and research system that reduces to a trivial observation of a large amount of data, and it “is not a method of scientific knowledge and cannot provide either a successful solution of cognitive and practical problems, or the accumulation of new knowledge”. The detailed description of rhetoric sceptics of corpus linguistics has been outlined: on the one hand, believe that only corpus linguistic data lead to the definition falsification of results, and the purely frequency counting of the use of words cannot be a reliable criterion for statements about the features of the functioning of a linguistic object, and on the other hand, do not deny the importance and significance of these methods of processing linguistic phenomena. The cardinally opposite position of optimistic linguists working in the field of corpus linguistics has been presented, in particular V. A. Plungyan's, who connects the importance of case studies with the development of “corpus dictionaries” and “corpus grammars” of a new generation that contribute to fundamental changes in lexicography, in teaching methods of foreign languages, in translation studies. The advantages of using the corpus in linguistic studios have been revealed, in particular, objectivity, verification, efficiency, representativeness. The arguments have been grounded that the corpus is a theoretical resource and at the same time a tool for machine translation, recognition and synthesis of speech, as well as for the development of programs related to the use of language in various registers.

Keywords: corpus linguistics, corpus approach, corpus as search and research system and tool for machine translation, corpus dictionaries, corpus grammar.

УДК 811.111'42:141.22

Валентина Бойчук

КООПЕРАТИВНІ СТРАТЕГІЇ І ТАКТИКИ КОМУНІКАНТА-ПЕСИМІСТА

У статті виявлено, що основою песимістичних дискурсів, які гармонізують взаємини між комунікантами, є кооперативні комунікативні стратегії. Встановлено, що кооперативними комунікативними стратегіями в межах песимістичного дискурсу є стратегія толерантності та захисна стратегія. Стратегія толерантності спрямована на порозуміння, неконфліктне розв'язання суперечностей у процесі взаємодії, протистояння агресії, урівноваження позицій співрозмовників, нівелювання демонстрації грубої сили, пояснення загрози та запобігання їй. З'ясовано, що основними тактиками реалізації стратегії толерантності є тактика удаваної байдужості, тактика згоди, тактика виправдання дій співрозмовника. Використання захисної стратегії в песимістичному дискурсі зумовлене потребами комунікативної особистості нівелювати негативний вплив надмірної тривожності на поведінку та діяльність. Захисна